

Muslimsk-kristen konference i Bradford

Af Poul Rude, lektor

I dagene fra torsdag d. 26. juni til søndag d. 1. juli deltog fra Islamisk-Kristent Studiecenter Fatih Alev og Poul Rude som indbudte gæster i en tvær-religiøs konference i den nordengelske by Bradford. Andre indbudte kom fra Holland, Tyskland og Albanien. Konferencen havde ca. 20 faste deltagere. Titlen på konferencen, der var organiseret af kristne og muslimer i fællesskab, var Shared Citizenship. Udtrykket er vanskeligt at oversætte, men peger på, at fælles borgerskab også giver fælles ansvar for den by, man bor i. Konferencens grundlæggende spørgsmål drejede sig om trossamfundenes sociale ansvar i en by, der er præget af store modsætninger og store problemer. Artiklen skal ikke læses som en rapport fra konferencen, men derimod som en række erindringsbilleder set igennem spektret af den vold, der en uge efter konferencens afslutning eksploderede i Bradford.

Fatih, min rejsefælle, kom hen til mig i en af de alt for få og alt for korte pauser. ”Har du lagt mærke til,” spurgte han, ”at det ord, vi hele tiden høre i Danmark, har vi slet ikke hørt her?” ”Nej,” svarede jeg, ”hvad tænker du på?” ”Integration,” svarede Fatih med et lille smil. ”Det er der ingen, der taler om!” Han havde ret. Vi hørte ord som mangfoldighed og forskellighed, diversity og complexity, og udtryk som commitment to argument og how to maintain identity and value diversity, men integration var der ingen, der nævnte.

Vi var i den nordengelske by Bradford og deltog i en tre-dages konference om Shared Citizenship. Også det var et nyt udtryk. Engelske deltagere i konferencen betroede mig, at det var det også for dem, men dets indhold gik op for os i løbet af de tre dage: fælles borgerskab, - ikke blot individuelt, men også kollektivt for de forskellige trossamfund, som vi tilhørte. Det bagved liggende spørgsmål var: Hvad kan trossamfundene gøre, hvad kan de bidrage med i et samfund, der som Bradford er delt på kryds og tværs efter sociale, uddannelsesmæssige, indkomstmæssige, kulturelle, religiøse og etniske skillelinier?

Philip Lewis, rådgiver for bispedømmet Bradford i interreligiøse spørgsmål og universitetslærer i Leeds, sagde i sine indledende bemærkninger ved konferencens åbning, at Bradford var i krise, a major crisis. Han hentydede bl.a. til den rapport, the Ouseley report, om forholdene i byen, hvis tilblivelse og formål vi senere fik foredrag om, men hvis rystende indhold først offentliggøres efter konferencen.

De alvorlige ord glemtes let i konferencens gennemgående tone af optimisme. Philip Lewis fremhævede da også selv en række forhold, der efter hans skøn gav anledning til forventning og optimisme. Der var, sagde han, i Bradford virkelig et shared citizenship med et markant muslimsk engagement i den kommunale politik; England var nået langt med hensyn til lovgivning om og forskning i forholdet mellem racer og etniske grupper, og interessant var det at høre ham fremhæve den etablerede kirkes traditionelle indflydelse på det offentlige liv. Han pegede på de historiske bånd, der forbandt England med den islamiske verden, og endelig fremhævede han betydningen af den siddende regerings holdning. ”En sympatisk regering”, var hans ord.

Konferencen gik for alvor på vingerne den første dags aften ved en reception i den anglikanske biskops store, smukke have. De biskoppelige velkomstord til os fulgtes af en lige så hjertelig

velkomst fra muslimsk side, alt sammen filmet og optaget af BBC. ”Englands øjne hviler på Bradford”, hviskedes der bag mig. Det skulle blive alt for sandt.

De følgende to dage hvirvledes vi igennem foredrag og indlæg, møder med delegationer og besøg på skoler og medborgercentre ind i en så tæt strøm af information, at det kunne være svært at følge med. Vi hørte om elendige boliger og nedslidte kvarterer, om arbejdsløshed og nederlag i skoleforløbet, om kriminalitet og ghettodannelser. Der taltes meget om self-segregation. Men vi hørte også succes historier: om den 11-årige pakistanske dreng, der sammen med sin far ankom til England uden nogen form for skoleuddannelse, og som nu, 30-35 år senere sidder som chef for tre store varehuse. Vi hørte om frivilliges stædige arbejde i medborgercentre, om trossamfundenes netværk, der ud fra de samme centre støtter projekter til fornyelse af fattige kvarterer, tilbyder undervisning, kulturelle arrangementer, billige måltider og meget mere.

Den sidste dag, lørdag, var vi til reception og frokost på byens rådhus. Lokale honoratiores, repræsentanter for både moské og kirke, politik og erhvervsliv hilste på hinanden med den hjertelighed og varme, der kendetegner gode bekendte. The Lord Mayor, Ghazanfer Khaliq, bød os velkommen og talte ikke uden stolthed om sin by, og da han cirkulerede iblandt gæsterne, indbød han os til at se sit smukke kontor. Det var dér, stående ved et af vinduerne i kontoret, at jeg i en meget afslappet og uformel samtale med Ghazanfer Khaliq spurgte ham, om Bradford nu risikerede uroligheder af den slags som Oldham og Burnley nylig havde haft. ”Vi kan aldrig være sikre,” svarede han. ”Men vi gør, hvad vi kan, for at undgå det.”

Nøjsagtig på ugedagen efter receptionen på rådhuset, lørdag d. 7. Juli, eksploderede volden i Bradford. Som en ironisk fodnote tog urolighederne deres begyndelse netop neden for de vinduer, vi stod ved, da Ghazanfer Khaliq sagde: ”Men vi gør, hvad vi kan –”, og i ni timer bølgede slaget frem og tilbage i Manningham, det altovervejende pakistanske kvarter, hvor vi under konferencen havde holdt vore møder. Jeg var på det tidspunkt tilbage i København. Noter og papirer fra konferencedagene lå endnu usorterede på mit skrivebord. Pressens – og især den skrevne presses – dækning af begivenhederne gjorde Bradford meget nærværende.

På konferencens anden dag, fredag, spiste vi om aftenen i et muslimsk medborgercenter sammen med nogle af de mennesker, der var med til at sikre centrets økonomi, og nogle af de frivillige medarbejdere. Jeg kom til at tale med en ung pakistansk kvinde, der på én gang varmt og nøgternt fortalte om sit arbejde for en kvindegruppe i kvarteret, og samtalen gik naturligvis til andre emner. Vi talte om hendes baggrund og hendes familie, hendes studier og det speciale, hun var i færd med at afslutte, og i alt dette udtrykte hun sig så modent og velovervejet, virkede så harmonisk og veltilpasset, at jeg kun kunne slutte, at hun befandt sig vel i England. Dette mit indtryk bekræftede hun, men da jeg gik videre og spurgte, om hun følte sig som englænder, var svaret et kort og knapt nej.

Jeg havde allerede bemærket, at nogen ved indgangen, som jeg sad med ryggen til, havde tiltrukket sig hendes opmærksomhed. Nu – som yderligere svar – greb hun mig i armen og sagde: ”Spørg ham!”, og da jeg vendte mig, så jeg, at der lige inden for døren sad en ung mand, klædt helt i hvidt. Han rejste sig ikke, da hun præsenterede mig, og da hun fortalte, hvad jeg netop havde spurgt hende om, skar han en hånlig grimasse. ”Folk her akcepterer mig ikke,” sagde han, ”og det er på grund af min hudfarve.” Jeg fik at vide, at han den efterfølgende dag skulle rejse til Pakistan. ”I fem uger,” sagde han. ”Det er min ferie. Jeg rejser hvert år til Pakistan i min ferie. Dér akcepterer de mig.” Som ved en eftertanke tilføjede han: ”Dér siger jeg, at jeg er engelsk.” Jeg spurgte ham, om han

kunne forestille sig at bo i Pakistan. "Nej," svarede han, "jeg hører ikke til der". "Fortæller du mig," fortsatte jeg, "at du ikke hører til i England, og at du iheller ikke hører til i Pakistan?" Hans eneste svar var et nik, ansigtet var tomt for udtryk, og jeg hørte hendes stemme bag mig – hun må have stået meget tæt - : "Yes, we don't belong." Mens jeg skriver dette, kan jeg endnu se hans ansigt og høre deres stemmer: "They don't accept me because of the colour of my skin." "We don't belong."